

Конституційно-правові засади економічної багатоманітності в Україні та свобода вибору організаційних форм підприємництва

Агашков Євгеній Олегович¹

Опубліковано	Секція	УДК
20.12.2025	Право	346.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18377235>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню правових засад забезпечення економічної багатоманітності України в умовах післявоєнного відновлення, дерегуляції та цифрової трансформації. Обґрунтовується актуальність пошуку ефективної моделі правового регулювання господарської діяльності після скасування Господарського кодексу України у 2025 році. Проаналізовано доктринальні підходи господарсько-правової школи щодо поєднання ринкової свободи, публічного інтересу та системної організації економіки. Визначено виклики, пов'язані з оновленням законодавчої архітектури, цифровізацією економіки та необхідністю збереження різноманітності форм господарювання як конституційної засади. Сформульовано напрями модернізації правового регулювання для забезпечення стійкості економічних процесів, конкурентності та інституційної спроможності держави в умовах інтеграції до права ЄС.

Ключові слова: господарсько-правова доктрина; ринкове регулювання; публічний інтерес; економічна свобода; інституційна модернізація; цифрова економіка; інтеграція до права ЄС; бізнес-середовище; конкурентна політика; правове забезпечення розвитку.

Constitutional and legal foundations of economic diversity in Ukraine and freedom of choice of organisational forms of entrepreneurship

Annotation. The article explores the legal foundations for ensuring economic diversity in Ukraine in the context of post-war recovery, deregulation, and digital transformation. The relevance of the research stems from the need to develop an effective system of legal regulation of economic activity following the repeal of the Commercial Code of Ukraine in 2025 and the transition to a renewed legislative architecture governing economic relations. The study emphasizes the importance of the constitutional principle of economic diversity as a basis for maintaining multiple forms of economic activity and balancing market mechanisms with state regulatory instruments. The analysis relies on the doctrinal developments of Ukrainian commercial-law scholarship, which historically justified the necessity of systemic legal support for economic processes and reconciliation of private and public interests. Contemporary academic works highlight the significance of preserving the diversity of organizational-legal forms of business as a condition for economic resilience and competitiveness, ensuring legal certainty and institutional guarantees in the context of deregulation, and modernizing legal

¹ аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2554-6899>

tools to meet the demands of the digital economy. The article stresses that these issues remain insufficiently explored in the light of current institutional reforms and the shift toward a new model of economic legislation. The aim of the article is to generalize and develop doctrinal approaches to ensuring economic diversity and effective legal regulation of economic activity in Ukraine under post-war reconstruction and European integration requirements, and to outline key directions for the modernization of legislation in order to support sustainable development, business freedom, innovation, and national economic security.

Keywords: commercial law doctrine; market regulation; public interest; economic liberty; institutional modernization; digital economy; EU law alignment; business environment; competition policy; regulatory framework for development.

Вступ

Трансформаційні процеси української економіки в умовах війни, відбудови та інтеграції до правового простору ЄС актуалізують питання створення ефективної моделі правового регулювання господарської діяльності, здатної забезпечити економічну безпеку, конкурентність і стійкість ринкових відносин. Конституційний принцип економічної багатоманітності визначає потребу у збереженні різноманітних форм господарювання та поєднанні ринкового саморегулювання з державним впливом, що набуває особливого значення після скасування Господарського кодексу України у 2025 році та переходу до оновленої моделі законодавчого забезпечення економіки. У фокусі цього дослідження – саме багатоманітність організаційно-правових форм як інституційна основа ринку та свобода їх вибору підприємцем як безпосередній вияв свободи підприємницької діяльності в урізноманітнених, сегментованих і динамічних умовах сучасного ринку. Відповідно, завдання держави полягає не лише у знятті зайвих бар'єрів, а й у наданні чіткої «лінійки» законодавчих і організаційних варіантів на вибір для різних бізнес-моделей; ці питання через їх публічну значущість не можуть бути віддані виключно диспозитивному врегулюванню.

Проблематика правових засад економічної організації суспільства та принципів господарювання була предметом дослідження провідних представників господарсько-правової доктрини, які обґрунтовували необхідність системного, цілісного регулювання економічних процесів, орієнтованого на поєднання приватних та публічних інтересів (Д.В. Задихайло; концепція економічної системи як об'єкта законодавчого забезпечення; ідея принципів господарювання як методологічної основи формування правового порядку). Сучасна наукова література розвиває ці підходи, акцентуючи на ролі правових механізмів забезпечення економічної багатоманітності у повоєнний період та необхідності підтримки різних організаційно-правових форм господарювання як умов економічної активності (О. Беяневич), значенні правових гарантій і процедур у процесах дерегуляції (Р. Кірін та ін.), а також модернізації правових інструментів у відповідь на цифрову трансформацію економіки (О. Орлова; Д.О. Беззубов).

Водночас комплексного дослідження того, яким чином конституційний принцип економічної багатоманітності має бути реалізований у новій законодавчій архітектурі після скасування ГКУ, та які господарсько-правові механізми здатні забезпечити баланс ринкової свободи, інноваційного розвитку й державних гарантій у повоєнний період, на сьогодні не здійснено. Це зумовлює необхідність критичного аналізу доктринальних положень господарського права в контексті сучасних реформ, дерегуляційних процесів та цифрових змін.

Метою статті є узагальнення та розвиток доктринальних підходів щодо забезпечення економічної багатоманітності та формування ефективної системи правового регулювання господарської діяльності України в умовах післявоєнного відновлення, цифрової трансформації та інтеграції до права ЄС, а також визначення

ключових напрямів модернізації законодавства з урахуванням потреб економічного розвитку та національної безпеки.

Результати

Аналіз джерел та нормативної бази свідчить, що принцип економічної багатоманітності, закріплений у ст. 15 Конституції України, зберігає ключове значення для сучасної архітектури економічного правопорядку [1]. Його зміст полягає не лише у визнанні множинності форм власності та суб'єктів господарювання, а й у забезпеченні умов їх функціонування, рівності доступу до ринку, недопущенні домінування окремих економічних моделей і створенні передумов для розвитку конкуренції. У період післявоєнної відбудови, дерегуляційних реформ і цифрової трансформації цей принцип перетворюється на фундамент системи правового забезпечення стійкості та інноваційності національної економіки, оскільки саме він задає рамку для побудови збалансованого ринкового середовища з належним рівнем захисту публічних інтересів і гарантією свободи підприємництва.

Після втрати чинності Господарським кодексом України у 2025 році [2] принцип багатоманітності отримав особливу вагу. З одного боку, відбулася зміна нормативної конструкції, що у минулі десятиріччя слугувала основою системного підходу до регулювання економічних відносин. З іншого – зберігся об'єктивний запит на правове забезпечення економіки як комплексного об'єкта правового впливу. Саме тому увага переходить із формального існування окремого кодифікованого акта до змістової імплементації господарсько-правових принципів у поточне законодавство, секторальні нормативні акти, економічні режими, цифрові регуляції та правозастосовну практику в сфері економічної діяльності.

1. Економічна багатоманітність як основа модернізації правового господарського порядку

У науковій доктрині обґрунтовується, що економічна багатоманітність є стрижневим елементом системи господарювання, оскільки забезпечує адаптивність економіки, рівність суб'єктів, динаміку ринкових процесів і свободу економічного вибору [3, с. 211]. Мова йде не про формальне визнання різноманіття форм власності, а про створення умов для конкуренції економічних моделей. У цьому сенсі багатоманітність виступає умовою ринкової ефективності і одночасно гарантією проти монополізації економічної влади.

Такий підхід корелює з європейською економіко-правовою традицією, яка наголошує, що стійкість економічних систем залежить від поєднання приватної ініціативи, конкуренції та публічного регулювання, спрямованого на забезпечення доступу до ринку, соціальної стабільності та стратегічної автономії.

У цьому контексті важливо врахувати позицію Д.Д. Задихайла, який розглядає принцип економічної багатоманітності не лише як декларацію множинності форм власності, а як структурний орієнтир для побудови всієї економічної системи. Багатоманітність виявляється у багаторівневій сегментації економіки (малий, середній, великий бізнес; національні та транснаціональні суб'єкти), у різних секторах (державному, комунальному, приватному, корпоративному, кооперативному) та у множинності моделей господарювання, що співіснують у межах єдиного правопорядку.

Це дозволяє трактувати економічну багатоманітність як структурну рису сучасної економіки, а не як формальний принцип. Вона визначає характер ринкових зв'язків, ієрархію економічних інтересів, а також межі державного регулювання, яке повинно враховувати реальну різноманітність економічних суб'єктів.

Особливу увагу слід приділити багатоманітності організаційно-правових форм підприємництва, яка є не другорядним, а ключовим проявом економічної багатоманітності.

Саме свобода вибору організаційно-правової форми є прямим відображенням конституційної свободи підприємницької діяльності. Підприємець повинен мати можливість діяти через товариство, приватне підприємство, кооператив, сімейне підприємство, фермерське господарство чи іншу форму – залежно від потреб конкретного ринкового сегмента.

Держава у цьому процесі відіграє особливу роль: вона не лише встановлює перелік юридичних форм, а й забезпечує їхню рівноправність, передбачуваність правового статусу, визначеність відповідальності та реальну можливість застосування. З огляду на їхню публічну значущість державі не можна “віддавати на відкуп” ринку або диспозитивному регулюванню питання створення, зміни чи ліквідації організаційно-правових форм.

Д.Д. Задихайло у цьому аспекті підкреслює, що стабільність економічної системи неможлива без чіткого нормативного закріплення різних типів підприємницьких структур та їх функціонального призначення. Завданням законодавця є не скорочення, а підтримка багатоманітності юридичних форм, що забезпечують інституційну гнучкість економіки [4, с. 20].

Таким чином, принцип економічної багатоманітності включає не лише різні види власності або різні економічні моделі, а й інституційну різноманітність організаційно-правових форм. Саме вона дозволяє ринку функціонувати як складній системі, що поєднує різні масштаби, різні механізми господарювання та різні підходи до управління.

2. Господарсько-правова концепція функціонування економіки

Господарсько-правова школа традиційно виходить з того, що економіка є сферою, яка потребує комплексного правового забезпечення, орієнтованого на поєднання приватноправових і публічно-правових інструментів. Як відзначає Т.А. Лавренюк, принципи ринкової економіки – свобода підприємництва, конкуренція, відкритість, саморегулювання – трансформуються в інструменти правового регулювання не шляхом їх буквализації, а через встановлення механізмів, що гарантують реальну можливість їх реалізації [5, с. 102].

Цю ідею продовжує Д.В. Задихайло, який наголошує на необхідності правового забезпечення економічної системи як цілісного явища, що включає не лише приватні інтереси суб'єктів господарювання, а й стратегічні цілі держави, інституційний розвиток ринку, економічну безпеку та конкурентність [3, с. 216].

При цьому важливо враховувати, що, як слушно підкреслює М.О. Козачук, принципи господарювання становлять передусім “начала здійснення господарської діяльності”, а не лише інструменти її правового регулювання. Правові норми повинні не підмінити економічний зміст діяльності, а забезпечувати умови для її ефективної реалізації [6, с. 18].

3. Роль організаційно-правових форм та свободи господарювання

Як підкреслює О.П. Беяневич, організаційно-правові форми підприємництва не є нейтральними інститутами, а виступають конструктивними елементами економічного правопорядку. Їх наявність і різноманітність забезпечує гнучкість економічної системи, можливість адаптації до технологічних та ринкових змін, а також підтримує інноваційну динаміку [7, с. 78]. Саме тут свобода підприємницької діяльності проявляється як свобода обрати форму організації бізнесу, інструменти корпоративного управління, механізми фінансування та розподілу ризиків під конкретне середовище (галузеві й регіональні сегменти, ланцюги доданої вартості, тощо)

У цьому контексті небезпечною є тенденція до нормативної уніфікації економічних моделей. Гарантія багатоманітності означає не хаотичне розмноження правових форм, а створення можливості для існування та рівного правового захисту різних режимів діяльності – корпоративного, унітарного, кооперативного, змішаних моделей участі держави, інноваційної та венчурної діяльності тощо. Тому обов'язком держави є

забезпечення достатнього спектра законодавчо визначених опцій (правові форми, податкові/інвестиційні режими, стандарти корпоративного управління, спрощені процедури реорганізації) і організаційної інфраструктури їх застосування, а не передача цих питань на самоплив виключно диспозитивним домовленостям приватних осіб.

4. Деретуляція та публічний інтерес

У сучасних умовах деретуляційні процеси повинні мати зважений характер. Як справедливо зазначає Р.С. Кірін, надмірне спрощення регуляторних процедур може створювати ризики для економічної безпеки, стимулювати тінізацію, сприяти концентрації економічної влади та знижувати рівень добросовісної конкуренції [8, с. 8].

Отже, деретуляція не означає скорочення державного впливу, а вимагає інтелектуального налаштування регуляторних механізмів, що забезпечують прозорість, відповідальність суб'єктів, дотримання стандартів якості та захист споживачів. Це особливо актуально в умовах воєнної економіки та відбудови, коли питання економічної безпеки та національних інтересів набувають вирішального значення.

У цьому контексті показовою є позиція В.К. Мамутова, за якою розвиток економіки неможливий без раціональних і стабільних "правил гри", що забезпечують передбачуваність поведінки учасників ринку та сталість економічних процесів [9, с. 120].

5. Господарська відповідальність як інструмент стабільності ринку

Як підкреслює Д.О. Беззубов, система господарської відповідальності не є обмеженням свободи підприємництва; навпаки, вона становить умову стабільності ринкових процесів і гарантію справедливості економічного обміну, оскільки забезпечує прогнозованість поведінки суб'єктів і запобігає зловживанням [10, с. 136]. У ринковій системі відповідальність виконує не каральну, а превентивну та дисциплінуючу функцію. Саме вона створює регулятивний простір, у межах якого свобода економічної діяльності набуває реального змісту та стає сумісною з інтересами інших учасників ринку.

У контексті реформування економічного законодавства виникає гостра потреба забезпечити безперервність функціонування механізмів відповідальності незалежно від формальних змін структури законодавчих актів. Після втрати чинності ГКУ ключові принципи господарської відповідальності – компенсаційний характер, зв'язок із ризиками господарської діяльності, обов'язковість виконання зобов'язань – мають бути інкорпоровані в нову архітектуру нормативного регулювання. Зміна форми не повинна призводити до розриву змісту, адже відповідальність є системним регулятором економічних відносин і одним з основних інструментів стримування недобросовісної поведінки.

Особливого значення питання відповідальності набувають у період післявоєнної відбудови, коли значна частина економічних процесів пов'язана з використанням бюджетних коштів, міжнародної допомоги, залученням інвесторів і відновленням критичної інфраструктури. У таких умовах посилюється потреба у механізмах, здатних гарантувати виконання зобов'язань, захистити добросовісних контрагентів і забезпечити прозорість відносин у сферах, де надзвичайно високі ризики зловживань.

Європейський вектор розвитку правової системи України також підсилює роль господарської відповідальності. У праві ЄС ринкова свобода нерозривно пов'язана з підвищеною вимогливістю до добросовісності, прозорості та відповідності стандартам поведінки. Це означає, що вітчизняна система відповідальності повинна розвиватися у напрямку більшої деталізованості, адаптивності та практичної ефективності. Такий підхід забезпечить синергію між економічною активністю суб'єктів та інституційними механізмами захисту ринку, що є критично важливим для стабільності національної економіки.

6. Людиноцентричність і соціальна орієнтація економічного права

О.С. Орлова звертає увагу на те, що сучасна модель правового забезпечення економіки не може обмежуватися суто ринковими або адміністративними параметрами – вона повинна бути людиноцентричною, тобто орієнтованою на захист людського капіталу, гідних умов праці, доступ до економічних можливостей та розвиток людського потенціалу [11, с. 197]. У цьому контексті економічна багатоманітність набуває не лише інституційного, а й соціального виміру: різноманіття моделей господарювання гарантує різноманіття можливостей для участі громадян в економічному житті, створює широкий спектр форм зайнятості, стимулює інноваційну активність і підтримує розвиток малих та середніх підприємств.

Соціальна орієнтація економічного права стає особливо важливою в умовах повоєнної відбудови, коли стоїть завдання відновлення людського потенціалу, що постраждав від втрати робочих місць, вимушеної міграції, руйнування локальних економік і зростання соціальної нерівності. Правове забезпечення економічної багатоманітності має враховувати потребу у створенні безпечного, справедливого та інклюзивного економічного середовища, в якому суб'єкти господарювання отримують умови для розвитку, а громадяни – можливості для реалізації своїх професійних і підприємницьких здібностей.

Людиноцентричний вимір також включає питання гідності та добробуту працівників. Різні моделі господарювання створюють різні умови праці, і правова система має забезпечувати мінімальні стандарти, що виключають експлуатацію та недобросовісні практики. Це напряму пов'язано з європейськими принципами соціальної економіки, де економічна свобода передбачає соціальну відповідальність, а підприємницька ініціатива – належний рівень захисту прав людини в економічній сфері.

Таким чином, забезпечення економічної багатоманітності охоплює не лише теоретичні та інституційні аспекти, а й соціальну складову, що є визначальною в умовах відновлення держави. Відбудова України вимагає не лише реконструкції інфраструктури, а й створення нової моделі економічного розвитку, у центрі якої перебуває людина як основний ресурс, носій інноваційної активності та учасник економічних процесів. Такий підхід забезпечує не лише економічну стійкість, а й соціальну згуртованість, що є необхідною умовою успішного розвитку в довгостроковій перспективі.

7. Формування сучасної моделі економічного правопорядку України

Враховуючи наведене, сучасний етап реформування економічного законодавства України демонструє формування нової моделі економічного правопорядку, у якій принцип економічної багатоманітності виконує системну функцію. Він проявляється не лише у множинності форм господарювання, а й у багатовекторності правових механізмів, що забезпечують стійкість, адаптивність і конкурентоздатність економіки. Сучасна модель включає:

- збереження та розвиток різних форм господарювання, що гарантує інституційну гнучкість та рівність доступу до ринку;
- поєднання ринкових механізмів і публічно-правових інструментів, що забезпечує баланс між економічною свободою і публічним інтересом;
- інституційне забезпечення конкуренції, спрямоване на запобігання монополізації та створення чесних правил гри для всіх учасників;
- посилення ролі держави в критичних сферах економіки, включаючи оборонну промисловість, енергетику, логістику й інфраструктуру;
- інституційне забезпечення свободи вибору організаційно-правової форми та бізнес-моделі (корпоративна, унітарна, кооперативна, державно-приватна, інноваційна), через надання підприємцю прозорих і порівнюваних варіантів на вибір;

- підтримку інноваційності, технологічного розвитку та підприємницької ініціативи, необхідних для інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості;
- інтеграцію з правовою системою ЄС шляхом запозичення найкращих практик, водночас збереження власної господарсько-правової ідентичності; та
- орієнтацію на розвиток людського капіталу, що забезпечує соціальну стійкість і формує довгостроковий потенціал економічного зростання.

У цьому контексті доречно порушити питання щодо скасування Господарського кодексу України, яке може бути оцінене неоднозначно, оскільки існує ризик появи нормативної фрагментації, коли ключові інструменти регулювання економіки розпорошуються у численних актах без єдиного методологічного ядра.

Відсутність комплексного акта, який би узагальнював принципи організації господарської діяльності, може призвести до розбалансування між приватноправовими та публічно-правовими механізмами. Господарсько-правовий підхід традиційно забезпечував координацію між інтересами суб'єктів ринку та стратегічними потребами держави, що є особливо важливим в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що економічна багатоманітність є не історичною категорією та не абстрактним концептом, а практичним організаційним принципом сучасної української економіки. Вона визначає вектор розвитку правових механізмів післявоєнної відбудови, забезпечує конкурентність і стійкість економічної системи та формує основу для інтеграції України в глобальне економічне середовище на засадах відкритості, інноваційності та соціальної відповідальності.

З огляду на публічну значущість організаційно-правового оформлення ринкової системи, роль держави не може обмежуватися усуненням надмірних регуляторних бар'єрів. Вона повинна забезпечувати нормативно визначений спектр організаційно-правових рішень, доступних для суб'єктів господарювання з урахуванням особливостей різних економічних сегментів (малого й середнього підприємництва, інноваційних та високоризикових проєктів, кооперативних та кластерних форм). Таке "варіативне забезпечення" є необхідною умовою реалізації свободи підприємницької діяльності в умовах багатоманітності економічних моделей.

При цьому держава має встановлювати імперативні рамкові гарантії, що забезпечують рівність доступу до ринку, дотримання конкурентних засад, добросовісність економічної поведінки та дієвість механізмів відповідальності. Ці аспекти не можуть бути повністю передані на диспозитивне регулювання, оскільки їх реалізація безпосередньо впливає на структуру ринку, рівень його відкритості та економічну безпеку, а також визначає умови функціонування різних організаційно-правових форм господарювання.

Висновки

Проведене дослідження дозволило встановити, що принцип економічної багатоманітності є одним із ключових змістових орієнтирів сучасної української економічної політики та правового регулювання, особливо в умовах післявоєнної відбудови та масштабних дерегуляційних процесів. Попри втрату чинності Господарським кодексом України, потреба у комплексному підході до правового забезпечення економіки не зникла; навпаки, вона стала більш актуальною через посилення ролі держави у стратегічних секторах, необхідність захисту конкурентного середовища та забезпечення стійкості економічної системи в умовах воєнних і поствоєнних ризиків.

Метою статті було дослідити правові засади забезпечення економічної багатоманітності України крізь призму конституційних положень, господарсько-

правової доктрини та сучасних реформ, а також визначити можливі напрямки подальшого розвитку правового регулювання у даній сфері. Проведений аналіз підтвердив, що багатоманітність виступає не декларативною категорією, а структурним принципом організації економічного правопорядку. Вона відображає здатність правової системи гарантувати співіснування різних моделей господарювання, забезпечувати рівність форм власності, підтримувати конкуренцію та створювати умови для розвитку інноваційних механізмів у межах правового поля.

Дослідження продемонструвало, що модернізація законодавства повинна здійснюватися не шляхом випадкової або хаотичної дерегуляції, а з урахуванням балансу між свободою економічної діяльності та необхідністю інституційного забезпечення публічного інтересу. Економічна багатоманітність передбачає не лише різноманіття форм господарювання, а й створення справедливого й прогнозованого регуляторного середовища, що мінімізує ризики монополізації, сприяє конкуренції та забезпечує належний рівень економічної безпеки.

Практична реалізація принципу економічної багатоманітності передбачає таку конфігурацію організаційно-правових форм, яка дає змогу підприємцю адаптувати правову модель діяльності до економічної логіки конкретного проекту. Різні форми господарювання по-різному структурують інвестиційні інтереси учасників, забезпечують неоднаковий розподіл підприємницьких і майнових ризиків, визначають обсяг та інтенсивність фідуціарних обов'язків між засновниками, а також задають межі їхнього впливу на стратегічне й оперативне управління. Для інноваційних, високотехнологічних та венчурних проектів істотним є режим гнучкого залучення інвестицій та можливість швидкої зміни конфігурації корпоративного контролю; для традиційних виробничих і інфраструктурних секторів – стабільність участі, чіткість відповідальності та передбачуваність управлінських рішень. Організаційно-правові форми також є інструментом оптимізації податкової моделі, узгодження інтересів різних груп інвесторів і налагодження ефективної взаємодії між власниками та менеджментом.

Тому багатоманітність форм господарювання не є декларативною ознакою – вона виступає механізмом, який забезпечує можливість правового забезпечення підприємницької діяльності під різні економічні умови, рівень ризику, очікувану доходність та моделі корпоративного устрою. За цих умов роль держави полягає у створенні нормативно визначеної й інституційно забезпеченої системи організаційних опцій, доступних для підприємця, оскільки питання такої ваги не можуть залишатися сферою суто диспозитивних домовленостей. Наявність достатнього спектра моделей є умовою функціонування справедливого й збалансованого ринку, який гарантує інвесторам передбачуваність і захист, а економіці – стійкість і конкурентність.

У цьому контексті особливого значення набуває розуміння економіки як сфери, що не може бути врегульована виключно приватноправовими інструментами. Господарсько-правовий підхід демонструє свою концептуальну стійкість, оскільки дає можливість поєднувати приватну ініціативу із стратегічними потребами держави. Це важливо в умовах, коли окремі галузі економіки – енергетика, оборонна промисловість, інфраструктура, цифрові послуги – потребують не лише ринкової саморегуляції, а й продуманої координації та системних публічно-правових механізмів.

Результати дослідження також доводять, що розвиток організаційно-правових форм господарювання має залишатися одним із ключових напрямків державної політики. Різноманіття таких форм забезпечує економічну гнучкість, дозволяє ефективно реагувати на технологічні зміни та створює умови для інновацій. Водночас їх функціонування повинно супроводжуватися належними режимами відповідальності, які гарантують чесність економічної поведінки та запобігають зловживанням.

Україна рухається у напрямку глибшої інтеграції з правовою системою Європейського Союзу, що ставить перед правовою системою нові вимоги. Економічна багатоманітність у цьому контексті набуває значення ключового елемента європейської моделі економічного порядку, що поєднує свободу підприємництва, соціальну відповідальність, конкурентність і рівність доступу до ринків. Українське законодавство, адаптуючись до *acquis* ЄС, водночас повинно зберегти власну господарсько-правову ідентичність, яка зорієнтована на комплексне регулювання економічних процесів та захист стратегічних інтересів держави.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделей законодавчої імплементації принципу економічної багатоманітності після скасування ГКУ, визначенні оптимальної архітектури правового забезпечення економічної системи, формуванні сучасних механізмів господарської відповідальності та інтеграції цифрових економічних інструментів у систему правового регулювання. Важливою також є подальша розробка питань співвідношення дерегуляції та економічної безпеки, визначення меж державного впливу в умовах відбудови, а також вивчення впливу нових європейських підходів на вітчизняну систему господарського права.

Отже, дослідження підтверджує, що економічна багатоманітність є фундаментом сучасної української економіки, принципом її стійкості та інструментом її розвитку. Її забезпечення вимагає комплексного правового підходу, який поєднує свободу, конкуренцію, відповідальність і публічний інтерес, що й визначає подальший напрям еволюції економічного законодавства України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України № 4196-IX від 01.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Текст>
3. Задихайло Д. В. Економічна система як органічний об'єкт законодавчого забезпечення. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 4 (71). С. 210–221. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/16502>.
4. Задихайло Д. Д. Кабінет Міністрів України як суб'єкт економічної системи: конституційно-правовий аспект : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 192 с.
5. Лавренюк Т. А. Принципи ринкової економіки та принципи господарювання як засадничі положення господарського законодавства. Проблеми законності. 2018. Вип. 143. С. 99–107. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.143.146663>.
6. Козачук М. О. Свобода підприємницької діяльності та її обмеження в законодавстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2011. 256 с.
7. Беяневич О. А. Правове регулювання діяльності комунальних унітарних підприємств: проблеми правового статусу та гарантій відповідальності. Право України. 2023. № 10. С. 68–84. URL: https://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/prukr_2023_10_7.pdf.
8. Кірін Р. С., Деревянко Б. В., Краснова Ю. А., Петруненко Я. В. Правові виклики на шляху спрощення умов ведення господарської діяльності. Український політико-правовий дискурс. 2025. № 14. С. 1–28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17003945>.
9. Мамотов В. К. Економіка і право : зб. наук. пр. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 554 с.
10. Беззубов Д. О., Тімуш І. С. Принципи господарського права. Юридичний вісник. 2022. № 1 (62). С. 133–139. DOI: [10.18372/2307-9061.62.16492](https://doi.org/10.18372/2307-9061.62.16492).

11. Орлова О. С. Правове регулювання господарської діяльності в умовах цифровізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2023. Вип. 77. С. 195–203. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.31>.